

УДК 378.016:37.013]:331.552

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-959-970](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-959-970)

Гуревич Роман Семенович академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21001, тел.: (0432) 61-66-20, <https://orcid.org/0000-0003-1304-3870>

Губіна Світлана Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21001, тел.: (0432) 61-66-20, <https://orcid.org/0000-0001-5743-350X>

Столяренко Олена Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21001, тел.: (0432) 61-66-20, <https://orcid.org/0000-0002-1899-8089>

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Анотація. У статті здійснено аналіз особливостей процесу формування професійної мобільності майбутніх педагогів як детермінанти конкурентоспроможності майбутнього вчителя. Наголошено, що досліджуване поняття часто розглядається в контексті психологічної діяльності, де особливий акцент робиться на такій характеристиці конкурентоспроможності особистості, як компетентності. Доведено, що розвиток конкурентоспроможної особистості – це становлення компетентної, рефлексивної особистості, здатної організувати свою діяльність і поведінку в динамічних ситуаціях, яка володіє новим стилем мислення, нетрадиційними підходами до вирішення проблем, адекватним реагуванням в нестандартних ситуаціях; траєкторія успішного професійного становлення конкурентоспроможної особистості розуміється як усвідомлення людиною своїх потенційних можливостей, перспективи особистісного і професійного зростання, спонукає її до постійного експериментування, що розуміється як пошук, творчість і можливість вибору. Доведено, що траєкторія успішного професійного становлення конкурентоспроможної особистості майбутнього вчителя неможлива без професійної мобільності. У статті доведено, що професійна мобільність майбутнього вчителя є детермінантою його конкурентоспроможності, оскільки професійна мобільність, як свідома діяльність людини, спрямована на повну самореалізацію себе як особистості в

тій соціальній сфері, яку визначає її майбутня професія дійсно сприятиме становленню компетентної, рефлексивної особистості, здатної організувати свою діяльність і поведінку в динамічних ситуаціях, володіти новим стилем мислення, нетрадиційними підходами до вирішення проблем, адекватним реагуванням в нестандартних ситуаціях, що є ознакою конкурентоспроможної особистості сучасного вчителя.

Ключові слова: майбутні педагоги, професійна мобільність, формування професійної мобільності, конкурентоспроможність.

Gurevich Roman Semenovych Academician of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University, Ostrozhkoho St., 32, Vinnytsia, 21001, tel.: (0432) 61-66-20, <https://orcid.org/0000-0003-1304-3870>

Gubina Svitlana Ivanovna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University, Ostrozhkoho St., 32, Vinnytsia, 21001, tel.: (0432) 61-66-20, <https://orcid.org/0000-0001-5743-350X>

Stolyarenko Olena Viktorivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University, Ostrozhkoho St., 32, Vinnytsia, 21001, tel.: (0432) 61-66-20, <https://orcid.org/0000-0002-1899-8089>

PROFESSIONAL MOBILITY AS A DETERMINANT OF THE COMPETITIVENESS OF THE FUTURE TEACHER

Abstract. The article analyzes the peculiarities of the process of formation of professional mobility of future teachers. Professional mobility is one of the conditions for the future teacher's competitiveness. It is emphasized that the studied concept is often considered in the context of psychological activity. Special emphasis is placed on professional competence. The development of a competitive personality is the formation of a competent, reflective personality capable of organizing its activities and behavior in dynamic situations. Such a person has a new style of thinking, non-traditional approaches to solving problems, adequate response in non-standard situations. The article describes the trajectory of successful professional formation of a competitive personality. For this, it is important to be aware of your potential, prospects for personal and professional growth, and to constantly experiment. The article proves that the trajectory of successful professional formation of a competitive personality of the future teacher is impossible without professional mobility. The article proves that professional mobility is a conscious human activity. This activity is aimed at full self-realization in a specific social sphere. It is important to promote the formation of a competent,

reflective personality, capable of organizing their activities and behavior in various situations, possessing a new style of thinking, non-traditional approaches to solving problems, adequate response in non-standard situations. This is a sign of the competitive personality of a modern teacher. The article describes the forms of development of professional mobility of teachers in the education system: innovative pedagogical activity (manifested in the assimilation and application of new forms, methods, technologies of teaching and education), assimilation of related pedagogical professions and spheres of pedagogical activity; managerial activity in the field of education and training requires special qualities and abilities; advanced training ensures dynamic professional development of an individual; interaction with society ensures openness to everything new, development of social partnership, social flexibility in the educational process; mastering non-pedagogical professions, self-determination in the realization of one's professional interests and abilities.

Keywords: future teachers, professional mobility, formation of professional mobility, competitiveness.

Постановка проблеми. Нині в Україні є затребуваною особистість конкурентоспроможного вчителя, такого, який володіє сукупністю особистісних і фахових якостей, необхідних для успішного працевлаштування і професійної адаптації в сфері педагогічної діяльності. Зокрема, до особистісних рис такого вчителя належать активність, комунікативні навички, відповідальність, прагнення до лідерства тощо. Необхідним є також є творчий потенціал (креативні і новаторські здібності, інноваційна активність тощо) [10].

Передумовами актуалізації проблеми розвитку конкурентоспроможності вчителя є соціально-економічні та освітні перетворення, що знайшли відображення у змісті державних документів з модернізації освіти в Україні. На сучасному етапі розвитку суспільства, реформування системи освіти, введення нових освітніх стандартів значно зростає роль вчителя як активного суб'єкта педагогічного процесу, підвищуються вимоги до його особистісних і професійних якостей, соціальної та професійної позиції, що відображено в Концепції Нової української школи [7]. Однією з детермінант конкурентоспроможності майбутнього вчителя є професійна мобільність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійну підготовку вчителів у різних аспектах всебічно висвітлено в працях В. Галузьяка, С. Гончаренка, Р. Гуревича, І. Зязюна, В. Кременя, С. Сисоєвої, М. Сметанського, В. Шахова та ін. Професійну мобільність як фахову якість майбутнього вчителя розглядають Л. Амірова, Н. Брижак, А. Віневська, Н. Грицькова, О. Кіліченко, Ю. Клименко, О. Козлова, Н. Коробко, Н. Луцан, Ю. Музиченко, Т. Павлиш, Р. Пріма та ін.; особливості формування професійної мобільності майбутніх фахівців різних галузей досліджували А. Ващенко, І. Герасимова, Т. Гордєєва, Є. Іванченко, Н. Кожемякіна, Л. Сушенцева, І. Хом'юк та ін.

Однак, професійна мобільність як детермінанта конкурентоспроможності майбутнього вчителя досліджена недостатньо.

Метою статті є висвітлення особливостей професійної мобільності як детермінанти конкурентоспроможності майбутнього вчителя.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що на даний час у науковій літературі подається велика кількість характеристик конкурентоспроможності з різною повнотою і в різних аспектах. М. Повідайчик наголошує, що досліджуване поняття часто розглядається в контексті психологічної діяльності, де особливий акцент робиться на такій характеристиці конкурентоспроможності особистості, як компетентність. Розвиток конкурентоспроможної особистості – це становлення компетентної, рефлексивної особистості, здатної організувати свою діяльність і поведінку в динамічних ситуаціях, яка володіє новим стилем мислення, нетрадиційними підходами до вирішення проблем, адекватним реагуванням в нестандартних ситуаціях. Траєкторія успішного професійного становлення конкурентоспроможної особистості розуміється як усвідомлення людиною своїх потенційних можливостей, перспективи особистісного і професійного зростання, спонукає її до постійного експериментування, що розуміється як пошук, творчість і можливість вибору [10]. Однак, вважаємо, що траєкторія успішного професійного становлення конкурентоспроможної особистості майбутнього вчителя неможлива без професійної мобільності.

Зауважимо, що Т. Бабенко та А. Бабенко визначають конкурентоспроможність як сукупність сформованих особистих та професійних якостей і характеристик, що визначають успішність у професійній та соціальній діяльності, і виділяють наступні характеристики конкурентоспроможного вчителя: професійну компетентність (більшість дослідників пов'язують проблему компетентності з професійним становленням особистості, характеризують її як оцінну категорію, що характеризує людину як суб'єкта професійної діяльності, її здатність виконувати завдання, що належать до її компетенції; це єдність теоретичної і практичної готовності до здійснення діяльності в конкретних ситуаціях, характеризує його професіоналізм); ціннісно-мотиваційний компонент (відображає ціннісні орієнтації особистості, сформовані духовно-етичні якості, позитивну установку на різні види соціально значимій активності; головний акцент зроблено на ціннісному ставленні до професійної діяльності, наявності мотивації до конкурентоспроможності); прояв індивідуальності (особисті якості та здібності: мобільність, незаангажованість та творчість, наполегливість, відповідальність, високий рівень працездатності, прагнення до якісного кінцевого результату, стресостійкість, здатність переборювати труднощі, творчість, комунікабельність, здатність до кооперації, співробітництва, співтворчості, здатність до швидкого опанування нової справи) [1]. Отже, як бачимо, науковці відносять мобільність до такої характеристики конкурентоспроможного вчителя як прояв індивідуальності.

І. Герасимова та В. Фрицюк виокремлюють у своїй статті такі інтерпретації поняття «мобільність»:

1. Мобільність як процес: у контексті поняття «рух», який може розумітися буквально як фізичний рух стимулу, об'єкта, організму чи метафорично – як рух через сфери, які можуть бути соціальними, професійними чи пізнавальними. Мобільність розглядається: у контексті змін різного характеру – здатність до швидкої зміни стану, статусу чи місця в соціальному чи професійному середовищі, здатність (готовність) трудових ресурсів (працівників) до змін свого становища в системі зайнятості; у контексті пошуку форм діяльності – уміння знаходити потрібні форми діяльності, трактується як міра розлогості професійного «поля» діяльності працівника й стійкості (узагальненості) способів здійснення технологічних операцій; як перехід з одних громадських груп до інших; як вияв реакції людини на різні зміни, що відбуваються в зовнішньому й внутрішньому середовищі; як здатність особистості організувати процес зміни життєвого шляху.

2. Мобільність як особистісна якість: у контексті орієнтації в ситуації – уміння, здатність швидко орієнтуватися в ситуації, уміння швидкої перебудови й корегування своїх дій у конкретних ситуаціях, потреба, готовність і здатність змінити ситуацію, здатність до швидкої, оперативної перебудови в нових умовах; у контексті адаптації – засіб адаптації робочої сили, яка підвищує її конкурентоспроможність; механізм, що дає особистості змогу адаптуватися в умовах швидких соціальних змін; як особистісна чи суб'єктивна готовність до зміни професійної діяльності, зв'язок із рівнем підготовки, кваліфікацією, набутою людиною в процесі професійної освіти [5].

Л. Сушенцева визначає професійну мобільність як «інтегровану якість особистості, що є необхідною для її успішної життєдіяльності в умовах сучасного ринку праці. Вона виявляється в професійній діяльності і забезпечує самовизначення, самореалізацію в житті і праці на основі сформованості ключових компетенцій та базових професійних (ключових) кваліфікацій і прагненні особистості змінити не тільки себе, а й професійне поле та життєве середовище. Професійна мобільність передбачає готовність кваліфікованого фахівця до зміни виконуваних професійних завдань, до зміни робочого місця, здатність швидко освоювати нові види робіт, нові спеціальності» [12, с. 118].

Натомість Л. Вороновська тлумачить професійну мобільність як інтегративну якість, що поєднує в собі сформовану потребу особистості у змінах, актуалізовані когнітивні здібності й певні особистісні якості, а також знання та вміння, що визначають готовність до прийняття рішень у разі змін завдань професійної діяльності, самоусвідомлення особистістю необхідності коригування професійного шляху на основі рефлексії [3].

В основному, можна погодитися з Т. Павлиш, яка основними структурними компонентами професійної мобільності викладача визначає

мотиваційний (прагнення до високого професіоналізму, постійного професійного розвитку та самовдосконалення, створення власного іміджу; творчість, інтелектуальна та емоційна гнучкість, успішна адаптація до постійно змінюваних умов), когнітивний (необхідні для успішної професійної діяльності знання, уміння та навички; здатність адекватно розуміти й оцінювати значення професійних завдань, застосовувати знання в типових і нестандартних педагогічних ситуаціях; аргументоване висловлення власних думок, уміння складати і реалізовувати програму особистісного саморозвитку та самоосвіти), комунікативний (здатність до міжособистісної комунікації, гуманне та толерантне ставлення до всіх учасників освітнього процесу; здатність застосовувати форми, методи й засоби комунікативної взаємодії, технології та прийоми впливу на учасників освітнього процесу), технологічний (здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати комп'ютерні та мультимедійні засоби, володіти й оперувати інформацією відповідно до професійних потреб) та рефлексивний (аналіз значущості мотивів і досягнення цільових установок, співвідношення можливостей викладача і зовнішніх умов, здатність впливати на думки інших, здатність до самовираження і саморозвитку, адекватна самооцінка власних учинків, аналіз змісту самоосвіти та відповідних умінь і професійних дій, стресостійкість) [9]. Як бачимо, самоосвіті, саморозвиткові приділяється значна увага в процесі підготовки особистості до професійної мобільності.

Варто зазначити, що в педагогіці більш поширеними є поняття «самоосвіта», «самовдосконалення» й «самовиховання», ніж «саморозвиток». Поміж тим, готовність до саморозвитку значно сприяє формуванню професійної мобільності майбутнього вчителя.

Зауважимо, що значна заслуга у розробці питань саморозвитку вчителя належить видатному педагогу В. Сухомлинському. Спадщина педагога-новатора стала невичерпним джерелом педагогічної мудрості, наснаги. Доробок В. Сухомлинського нині, коли вимоги до підготовки вчительських кадрів значно зросли, особливо актуальний. Педагог-гуманіст підкреслював, що немає людей більш допитливих, невгамовних як учителі, тому що «учитель творить Людину» [11].

Науковці диференціюють поняття «саморозвиток» і «самовиховання». Основна відмінність цих двох понять полягає в тому, що в процесі самовиховання особистість виступає по відношенню до себе педагогом, а в процесі саморозвитку – і педагогом, визначаючи методи самовпливу, і філософом, вибираючи цілі самовдосконалення, і психологом, рефлексуючи з приводу змін, що відбуваються у власному внутрішньому світі. На цій підставі можна зробити висновок про те, що другий підхід є ширшим, цілісним по відношенню до особистості, він включає в себе самовиховання як один із компонентів саморозвитку. Педагогіка творчого саморозвитку сьогодні обґрунтовує не тільки необхідність суб'єктного підходу до особистості

упродовж її навчання, поступово посилюється акцент на зміні позиції учня на суб'єктну по відношенню до власного розвитку [14].

Новий тлумачний словник української мови дає визначення поняття саморозвитку, як розумового або фізичного розвитку людини, якого вона досягає самостійними заняттями, вправами. Він здійснюється власними силами, без впливу або сприяння будь-яких зовнішніх сил. Під цим поняттям розуміють осмислення людиною своїх індивідуальних якостей і їх збагачення через включення у відповідні види діяльності, зокрема освітню.

Ідея саморозвитку особистості лежить в основі гуманістичного педагогічного світогляду. Спочатку її було сформульовано як пізнання особистістю себе задля творчого перетворення навколишнього світу і самотворення. Згодом вона трансформується у педагогічний принцип визнання здатності особистості до саморозвитку, прагнення її до самовдосконалення. Цей постулат отримує в педагогіці подальший розвиток як принцип поваги до особистості учня, необхідності розвитку в ньому творчої активності й надання йому допомоги в оволодінні способами творчого самовираження та самовдосконалення [14].

У розкритті педагогічного аспекту поняття «саморозвиток» наголошується на суб'єктивності особистості, розвитку людиною власної «самості», здатності її до самотворення, можливості створити свій образ в цілому образі світу, самоактуалізуватися, самовдосконалюватися й самостверджуватися в процесі самореалізації в діяльності та спілкуванні. Про саморозвиток можна говорити як про фундаментальну спроможність людини ставати і бути справжнім суб'єктом свого власного життя. У цьому майбутньому педагогові неабияк допомагає така його якість, як професійна мобільність.

Отже, професійний саморозвиток є внутрішньо зумовленою прогресивною самозміною людини, що проявляється у зміні якості її професійної діяльності; це багатоконпонентний особистісно та професійно значущий процес, що сприяє формуванню індивідуального стилю професійної діяльності, допомагає осмисленню передового досвіду і власної самостійної діяльності, а також є засобом самопізнання і самовдосконалення [13].

Професійний саморозвиток пов'язаний з внутрішнім поєднанням структурних складових психіки особистості, спрямованих на її конструктивну взаємодію з навколишнім середовищем шляхом отримання особистісно значущого й адекватного вимогам соціуму результату професійної діяльності. Науковці вважають, що цей процес є постійним і не обмежується змістом набутого досвіду. Його підґрунтям є актуалізоване прагнення до професійного зростання, що проявляється в інтересах, прагненнях, переконаннях, здібностях особистості, активній позиції щодо пізнання довкілля, а також самопізнання, розкриття духовного й інтелектуального потенціалу [2, с. 90].

Причому, варто зазначити, що якщо переважає зовнішня мотивація, особистість є відчуженою від процесу навчання, її активність має вимушений

характер, а зміст предметів, що вивчаються, не має особистої значущості. Для розвитку мотивації професійного саморозвитку, на думку вчених, необхідно зробити завдання, поставлені упродовж навчальної діяльності, не тільки зрозумілими, а ще й внутрішньо прийнятними. Саме у такий спосіб активність навчальної діяльності перетворюється на продуктивну, а діяльність безпосередньо впливає на пізнавальну потребу. Внутрішній мотив формує стан пізнавального задоволення, що не відчужує особистість, а, навпаки, залучає її до навчально-професійного процесу. Вважаємо думку науковців [2, с. 92-95] важливою й для процесу формування професійної мобільності майбутніх учителів.

Цілком погоджуємося з О. Остапчук [8, с. 14], яка вважає, що основою професійного саморозвитку є особистісний саморозвиток, спрямований на становлення творчої індивідуальності майбутнього фахівця. Саморозвиток – прагнення людини до прояву, усвідомлення й удосконалення своїх особистісних якостей. Умовою саморозвитку є вільний вибір. При цьому він розглядається як вибір і освоєння суб'єктом тих чи інших інновацій. Кожна ситуація вибору породжує безліч варіантів рішення, опосередкованих певним орієнтаційним полем, відповідальність за дії в якому несе сам суб'єкт. Засобами професійного саморозвитку можуть бути самовиховання, самоосвіта й самовдосконалення у поєднанні з практичною професійною діяльністю. При цьому зазначимо, що кожна ситуація вибору не лише сприяє професійному саморозвитку майбутніх учителів, а й формуванню їхньої професійної мобільності.

Отже, професійний саморозвиток – це свідомо діяльність людини, спрямована на повну самореалізацію себе як особистості в тій соціальній сфері, яку визначає її майбутня професія; розвиток у себе особистісних, професійно важливих якостей, загальних (інтелект) і спеціальних (професійних) творчих здібностей. Це поняття дослідники пов'язують з правильною постановкою і розв'язанням психологічних, педагогічних, організаційних і предметних завдань щодо себе і своєї професійної діяльності. Отже, як вважає О. Остапчук, гуманізація фахової підготовки повинна передбачати і створювати умови, за яких майбутній педагог матиме можливість будувати власний образ професійного «Я» і, аналізуючи суперечність між «Я-реальним» та «Я-професійним», програмувати та здійснювати професійний саморозвиток [8, с. 14].

Можна погодитися з тим, що проблема професійної мобільності в педагогіці є відображенням соціально-економічних процесів, що відбуваються на цьому етапі розвитку суспільства загалом та України зокрема. Здійснений аналіз становлення феномена «професійна мобільність» засвідчує його міждисциплінарність; окреслює виділення особливостей формування професійної мобільності в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, що мають урахувати галузь майбутньої професійної діяльності; засвідчує,

що професійна мобільність забезпечує можливість працівників змінити становище в системі праці, розширити професійне «поле», гнучко реагувати на техніко-технологічні зміни в певній галузі виробництва, що є запорукою їхньої конкурентоздатності й успішності на ринку праці. Попри загальний підхід до поняття «мобільність», поняття «професійна мобільність» має відображати особливості галузі, стосовно якої воно визначається. Відповідно, галузі професійної діяльності впливатимуть на визначення поняття «професійна мобільність» як характеристики особистості [5].

Визначаючи теоретико-методологічні засади формування професійної мобільності майбутніх фахівців, І. Герасимова, зокрема, розкриває поняття професійної мобільності як інтегральну багатоаспектну якість особистості, що складає підґрунтя широкопрофільної професійної самореалізації, яка передбачає потреби оволодіння декількома спеціальностями, відповідно до динамічних потреб ринку праці, що пов'язано з можливістю надання різноманітних послуг, запровадженням техніко-технологічних інновацій та інформаційно-консультативним їх супроводом, можливою професійною самореалізацією у сфері обслуговування, соціальній сфері з відповідним розвитком особистісних якостей, що забезпечують її прояв [4].

Заслуговують на схвалення виокремлені В. Гринько форми розвитку професійної мобільності педагогів у системі освіти, а саме:

– інноваційна педагогічна діяльність, що проявляється в засвоєнні й застосуванні нових форм, методик, технологій навчання і виховання, різних видів професійної педагогічної діяльності, у впровадженні педагогічних інновацій, участі в реалізації інноваційних проектів, науково-дослідницькій діяльності тощо;

– засвоєння суміжних педагогічних професій і сфер педагогічної діяльності, здійснюваної на основі отриманої базової педагогічної освіти (учитель-предметник може працювати в установах додаткової освіти дітей, громадських або некомерційних організаціях педагогічного профілю, соціально-педагогічних установах, засобах масової інформації педагогічної спрямованості тощо);

– управлінська діяльність у сфері навчання й виховання вимагає особливих якостей і здібностей, що забезпечують розуміння педагогічної освіти та практичного педагогічного досвіду в контексті менеджменту, політичного та стратегічного бачення проблем і цілей розвитку освіти й педагогічної професії;

– підвищення кваліфікації забезпечує динамічне професійне становлення особистості й конкурентоспроможність педагогів у сучасних мінливих умовах;

– взаємодія з соціумом і професійно-педагогічною спільнотою забезпечує відкритість усьому новому, розвиток соціального партнерства й соціальну гнучкість в освітньому процесі;

– опанування непедагогічних професій, необхідність чого може бути обумовлена різними причинами й обставинами об'єктивного і суб'єктивного характеру, завжди має соціальну значущість, оскільки дозволяє людині вирішувати свої життєві проблеми, самовизначатись у реалізації своїх професійних інтересів і здібностей та знаходити їм ефективніше застосування, що відповідає потребам розвитку суспільства [6, с. 46–47].

Висновки. Підсумуємо, що в результаті аналізу вищенаведених джерел можна зробити висновок про те, що професійна мобільність майбутнього вчителя є детермінантою його конкурентоспроможності, оскільки професійна мобільність, як свідома діяльність людини, спрямована на повну самореалізацію себе як особистості в тій соціальній сфері, яку визначає її майбутня професія дійсно сприятиме становленню компетентної, рефлексивної особистості, здатної організувати свою діяльність і поведінку в динамічних ситуаціях, володіти новим стилем мислення, нетрадиційними підходами до вирішення проблем, адекватним реагуванням в нестандартних ситуаціях, що є ознакою конкурентоспроможної особистості сучасного вчителя.

Перспективним для подальших досліджень є напрям, що стосується розроблення методів діагностики та формування професійної мобільності майбутніх учителів.

Література:

1. Бабенко Т. В., Бабенко А. Л. Студоцентрований підхід до організації освітнього процесу як умова розвитку конкурентоспроможності майбутнього вчителя. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Вип. 207 (Жов 2022), С. 79-83. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-79-83>.
2. Вієвська М. Г., Красовська Л. А. Формування мотивації фахівця до безперервної професійної освіти. *Вища школа*. 2011. № 1. С. 75-82.
3. Вороновська Л. П. Формування професійної мобільності майбутніх фахівців комунального господарства: дис. ... канд. пед. наук. Харківський національний педагогічний університет імені Г. Сковороди, Харків. 2016. 267 с.
4. Герасимова І. Г. Теоретико-методологічні засади формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери: дис. ... д-ра пед. наук. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Київ. 2016. 414 с.
5. Герасимова І. Г., Фрицок В. А. Становлення феномена «професійна мобільність». *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М.Пантук, А.Душний, І.Зимомря]*. Дрогобич: Видавничий дім "Гельветика", 2020. Вип.27. Том 1. С. 270-274.
6. Гринько В. О. Психологічні засади розвитку професійної мобільності викладача вищої школи: дис. ... канд. психол. наук. Волинський національний університет ім. Л. Українки, Луцьк. 2012. 205 с.
7. Концепція Нової української школи, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14. 12. 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainska-shkola-compressed.pdf>

8. Остапчук О. Професійний саморозвиток і самопроектування в системі педагогічної освіти. *Шлях освіти*. 2007. № 4. С. 13-18.
9. Павлиш Т. Г. Розвиток професійної мобільності викладачів інформатики у системі науково-методичної роботи коледжів : дис. ... канд. пед наук : 13.00.04. Хмельницький. 2018. 233 с.
10. Повідайчик М. М. Педагогічна культура як чинник конкурентоспроможності вчителя математики. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/37056/1/Мукачево%202020%20Повідайчик%20М._стаття.pdf
11. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: В 5 т. К.: Радянська школа, 1977. Т. 3. С.7-279.
12. Сушенцева Л. Л. Теоретико-методичні засади формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... докт. пед. наук. Інститут професійно-технічної освіти, Київ. 2012.
13. Фрицюк В. А. Діагностика ціннісного усвідомлення майбутніми педагогами необхідності цілеспрямованого професійного саморозвитку. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 4. С. 78-87.
14. Фрицюк В. А. Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутнього педагога до неперервного професійного саморозвитку. *Неперервна професійна освіта. Теорія і практика*. № 3-4. 2016. С. 127-132.

References:

1. Babenko T.V., Babenko A.L. (2022). Studotsentrovanyi pidkhid do orhanizatsii osvitnoho protsesu yak umova rozvytku konkurentospromozhnosti maibutnoho vchytelia [A student-centered approach to the organization of the educational process as a condition for the development of the future teacher's competitiveness]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky. Vyp. 207 (Zhov 2022), S. 79-83. DOI:https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-79-83. [in Ukrainian]*
2. Viievskya M. H., Krasovska L.A. (2011). Formuvannya motyvatsii fakhivtsia do bezperervnoi profesiinoi osvity [Formation of the specialist's motivation for continuous professional education]. *Vyshcha shkola. № 1. S. 75-82. [in Ukrainian]*
3. Voronovska L. P. (2016). Formuvannya profesiinoi mobilnosti maibutnikh fakhivtsiv komunalnoho hospodarstva [Formation of professional mobility of future specialists of the communal economy]: dys. ... kand. ped. nauk. Kharkivskiyi natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni H. Skovorody, Kharkiv. [in Ukrainian]
4. Herasymova I. H. (2016). Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannya profesiinoi mobilnosti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi sfery [Theoretical and methodological foundations of the formation of professional mobility of future specialists in the agrarian sphere]: dys. ... d-ra ped. nauk. Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh NAPN Ukrainy, Kyiv. [in Ukrainian]
5. Herasymova I., Frytsiuk V. (2020). Stanovlennia fenomena "profesiina mobilnist". Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [The formation of the "professional mobility" phenomenon.]: Mizhvuzivskiyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka / [redaktery-uporiadnyky M.Pantiuk, A.Dushnyi, I.Zymomria]. Drohobych: Vydavnychiy dim "Helvetyka", Vyp.27. Tom 1. S. 270-274. [in Ukrainian]
6. Hrynko V. O. (2012). Psykholohichni zasady rozvytku profesiinoi mobilnosti vykladacha vyshchoi shkoly [Psychological foundations of the development of professional mobility of a teacher of a higher school]: dys. ... kand. psykhol. nauk. Volynskiyi natsionalnyi universytet im. L. Ukrainky, Lutsk. [in Ukrainian]
7. Kontseptsiiya Novoi ukrainskoi shkoly, yaka skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy [The concept of the New Ukrainian School, which was approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 14. 12. 2016 r. № 988-r «Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannya zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian]

8. Ostapchuk O. (2007). Profesiyni samorozvytok i samoproektuvannia v systemi pedahohichnoi osvity [Professional self-development and self-design in the system of pedagogical education]. Shliakh osvity. № 4. S. 13-18. [in Ukrainian]
9. Pavlysh T. H. (2018). Rozvytok profesiinoi mobilnosti vykladachiv informatyky u systemi naukovo-metodychnoi roboty koledzhiv [Development of professional mobility of informatics teachers in the system of scientific and methodical work of colleges]: dys. ... kand. ped nauk : 13.00.04. Khmelnytskyi. 233 s. [in Ukrainian]
10. Povidachyk M. M. Pedahohichna kultura yak chynnyk konkurentospromozhnosti vchytelia matematyky. [Pedagogical culture as a factor in the competitiveness of a mathematics teacher] https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/37056/1/Mukachevo%2020%20Povidaichyk%20M._stattia.pdf [in Ukrainian]
11. Sukhomlynskyi V. O. (1977). Sertse viddaiu ditiam [I give my heart to children]. Vybrani tvory: V 5 t. K.: Radianska shkola, T. 3. S.7-279. [in Ukrainian]
12. Sushentseva L. L. (2012). Teoretyko-metodychni zasady formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnikh kvalifikovanykh robitnykiv u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodological principles of the formation of professional mobility of future qualified workers in vocational and technical educational institutions]: dys. ... dokt. ped. nauk. Instytut profesiino-tekhnichnoi osvity, Kyiv. [in Ukrainian]
13. Frytsiuk, V. A. (2016). Diahnostyka tsinnisnogo usvidomlennia maibutnimy pedahohamy neobkhidnosti tsilespriamovanoho profesiinoho samorozvytku [Diagnostics of value awareness by future teachers of the need for purposeful professional self-development]. Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal. № 4. S. 78-87. [in Ukrainian]
14. Frytsiuk, V. A. (2016). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannia hotovnosti maibutnoho pedahoha do neperervnogo profesiinoho samorozvytku [Organizational and pedagogical conditions for the formation of the future teacher's readiness for continuous professional self-development]. Neperervna profesiina osvita. Teoriia i praktyka. № 3-4. S. 127-132. [in Ukrainian]